

Список використаних джерел

1. Рыбакова М. М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе / М. М. Рыбакова. – Москва: Просвещение, 1991.
2. Сухомлинский В.А. Методика воспитания коллектива / В. А. Сухомлинский. – Москва: 1981. – с.185.
3. Методи розв'язання педагогічних конфліктів / Є. М. Павлютенков // Географія. – 2008. – №20. – (Вкладка).
4. Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – Санкт-Петербург: Питер, 1997. – 688 с.
5. Бэрн Р. Агрессия / Р. Бэрн, Д. Ричардсон. – Санкт-Петербург: Питер, 2000. – 352 с.
6. Пузанова Л. Подолання конфліктів у системі «учитель-учень»/ Л. Пузанова // Педагогіка вищої та середньої школи. – Кривий Ріг, 2006. - Вип. 14. – С. 304-316.
7. Ложкин В. П. Практическая психология конфликта: учеб. пособие / В.П. Ложкин. – Киев.: - МАУП, 2001. – 256 с.

УДК 159.922.7

Висоцька К. В.

Психологічний аналіз готовності підлітків до спілкування з однолітками

Анотація. Статтю присвячено вивченню особливостей спілкування підлітків з однолітками. Представлено результати дослідження рівня комунікативних здібностей підлітка.

Ключові слова: спілкування, комунікативні здібності, комунікативність, потреба в спілкуванні, товарицькість.

Аннотация. Статья посвящена изучению особенностей общения подростков со сверстниками. Представлены результаты исследования уровня коммуникативных способностей подростка.

Ключевые слова: общение, коммуникативные способности, коммуникативность, потребность в общении, дружелюбие.

Summary. The article is devoted to the study of peculiarities of communication of adolescents with their peers. Presents the results of research of level of communication skills of a teenager.

Keywords: communication, communication skills, the need for communication, friendliness.

Спілкування – складний процес взаємодії між людьми, що полягає в обміні інформацією, а також в сприйнятті і розумінні партнерами один одного. До сьогодні остаточно не досягнуто компромісу в тлумаченні самого поняття «спілкування», його форм, механізмів. Традиційно спілкування розглядають як складний багатоплановий процес встановлення й розвитку контактів між людьми, що зароджується на базі потреб в спільній діяльності і той, що включає в себе обмін інформацією, виробку єдиної стратегії взаємодії, сприймання і розуміння іншої людини (Андрєєва Г. М., Леонтьєв О. М.). Твердження про єдність

спілкування і діяльності, водночас, не надає однозначності пояснення, тому спілкування часто розглядають як окремий вид діяльності (Щедровинський Г. П., Леонтьєв О. М., Ришов В. В., Гусєв Г. І.). Спілкування, по-перше, – це особливий тип діяльності (комунікативна діяльність), по-друге, умова здійснення будь-якої діяльності, по-третє, результат спеціально заданої діяльності. В будь-якому випадку воно виступає основною умовою становлення особистості в процесі соціалізації.

Спілкування з однолітками – особлива і окрема сфера життя підлітка, надзвичайно важлива для нього. В спілкуванні кожний підліток прагне обов'язково знайти свою індивідуальну позицію. Ці відносини будуються на принципах рівності, справедливості й тому забезпечують оптимальні умови для зміцнення почуття дорослості у підлітка. Основою для спілкування виступає спільність потреб, цінностей, прагнень, інтересів, переживань. А. В. Мудрик зазначає, що потреба в спілкуванні з однолітками, яких не можуть замінити батьки, з'являється у дітей рано і з віком стає все більшою. Поведінка підлітків, вважає вчений, за своєю специфікою, є колективно-груповою. Таку специфіку поведінки підлітків він пояснює так: по-перше, спілкування з однолітками є дуже важливим каналом отримання інформації, з якого підлітки дізнаються багато речей, які з тих чи інших причин не повідомляють їм дорослі; по-друге, це специфічний вид міжособистісних відносин [3, с. 68].

У структурі спілкування, на думку дослідників, важливе місце посідає комунікативні здібності. Комунікативні здібності відносяться до спеціальних здібностей і утворюють систему якостей особистості, які сприяють досягненню високих результатів у комунікативній діяльності. Комунікативні здібності, на думку Ю. В. Якимчука, є передумовою опанування підлітками комунікативних знань, умінь та навичок, є сукупністю індивідуально-психологічних особливостей людини, що існує на основі комунікативних задатків та обумовлює успішність комунікативної діяльності [4, с. 59]. Практичне опанування техніки мовленнєвого спілкування, засвоєння соціально-психологічних еталонів, стереотипів і норм поведінки, правил ввічливості найбільш інтенсивно відбувається у ході міжособистісної взаємодії з ровесниками [2, с. 74].

Розвиток комунікативних здібностей підлітків є необхідною умовою успішної соціалізації підростаючого покоління. Формування характеристик комунікативних здібностей підліткового віку відбувається в умовах зміни мотивації основних видів діяльності: учіння, спілкування і праці, посиленого пізнавального розвитку й активного становлення особистості у процесі діяльності і, особливо, в ході неформальної міжособистісної взаємодії. Ці чинники спонукають підлітка до постійного розвитку комунікативних здібностей.

Мета роботи: дослідити психологічні показники готовності сучасних підлітків до спілкування з однолітками як фактори їхньої соціалізації.

Для проведення дослідження використовувалися такі методики як: тест оцінки рівня товаришкості В. Ф. Ряховського (результати представлено в табл. 1), методика Ю. Орлова «Потреба у спілкуванні» (результати – табл. 2), тест «Чи вмієте ви спілкуватися?» з метою з'ясування рівня комунікативності (результати –

табл. 3), та частина методики КОС для з'ясування рівня комунікативних здібностей (результати – табл. 4).

В емпіричному дослідженні приймали участь 40 осіб підліткового віку (14 - 15 років), серед яких представників чоловічої статі 15 особи, жіночої – 25 осіб.

Таблиця 1

Результати дослідження рівня товариськості

Рівні товариськості	Кількість досліджуваних (%)
Високий	42,5
Середній	32,5
Низький	25

Високий рівень товариськості у 42, 5 % досліджуваних, це означає, що ці підлітки дуже товариські, вони мають багато друзів та завжди люблять знаходитися в центрі уваги; середній рівень у 32, 5 % досліджуваних – вони характеризуються допитливістю, охоче слухають цікавого співрозмовника, терплячі в спілкуванні з іншими, відстоюють точку зору без запальності; низький рівень товариськості у 25 % досліджуваних - ці підлітки зовсім не товариські і тому у них мало друзів. Вони надають перевагу усамітненню та завжди намагаються бути подалі від компанії.

Таблиця 2

Результати дослідження потреби у спілкуванні

Рівні потреби	Кількість досліджуваних (%)
Високий	32,5
Середній	50
Низький	17,5

За результатами проведення дослідження, що представлені в табл. 2, можна зробити такий висновок:

– високий рівень потребі в спілкуванні у 32,5 % досліджуваних – вони прагнуть розширити сферу свого спілкування, прагнуть до підтримання та відновлення добрих відносин та прагнуть допомогти іншим;

– середній рівень у 50 % досліджуваних – вони добре взаємодіють з групою, беруть участь у спільних заходах та здатні пробачити провину заради відновлення хороших відносин;

– низький рівень у 17,5 % досліджуваних – ці підлітки не потребують спілкування, вони не мають схильності проявляти участь, не прагнуть до хороших відносин з однолітками.

Таблиця 3

Результати дослідження рівня комунікативності

Рівні комунікативності	Кількість досліджуваних %
Високий	45
Середній	42,5
Низький	12,5

За результатами проведення дослідження можна зробити такий висновок:

– Високий рівень комунікативності у 45 % досліджуваних – дуже комунікабельні. Спілкуватися, бути на людях – їх потреба. Жодну справу повз себе не пропустять, особливо якщо робити нічого, а тільки можна посперечатися. Вступають в розмову обов’язково, навіть коли зовсім не уявляють про що йде мова. Розпочати справу для них важливіше, ніж її закінчити. Оточуючи відносяться до них доброзичливо, але з деяким сумнівом

– Середній рівень комунікативності у 42,5% досліджуваних – достатньо комунікабельні і в незнайомій компанії почувають себе в своїй тарілці. Нові знайомства їх не бентежать. В розмові вони можуть вільно вставити свої «п’ять копійок», однак в дискусії вступають рідко. Приятелів у них небагато, хоча один друг є.

– Низький рівень комунікативності у 12,5 % досліджуваних. Вони надають перевагу усамітненню. Всі колективні справи їх дратують, і при кожному зручному випадку вони намагаються від них ухилитися, не дуже говіркі, у всякому разі самі розмову навряд чи розпочнуть. Перехід на інше місце навчання чи роботи їх лякає – через необхідність нових контактів. Втім, буває, що захопившись справою, вони забувають про свою відлюдкуватість і стають комунікабельною людиною.

Таблиця 4

Результати дослідження комунікативних здібностей підлітка

Рівні	Кількість респондентів (%)
Високий	30
Середній	70
Низький	-

За проведеними дослідженнями можна зробити такий висновок, що у 30 % досліджуваних високий рівень розвитку комунікативних здібностей. Вони мають високий рівень товариськості, дуже комунікабельні, з ними легко спілкуватися, вони мають високу потребу в спілкуванні. Це ще раз показує, що ведучий провідний вид діяльності підлітків – інтимно-особистісне спілкування. 70 % досліджуваних мають середній рівень розвитку комунікативних здібностей. Ці підлітки комунікабельні, люблять бути в центрі уваги, відмовляти в проханнях не вміють, але в деяких досліджуваних є низький рівень потреби в спілкуванні. Низький рівень комунікативних здібностей підлітка відсутній.

На основі проведеного комплексного аналізу можна стверджувати, що сучасні підлітки мають переважно високий та середній рівень розвитку потреби в спілкуванні, комунікативності, комунікативних здібностей і досить товариські, що, безумовно є позитивними факторами формування їхньої особистості. Між тим, було констатовано невелику численність школярів з низьким рівнем розвитку зазначених показників. Цей факт зазначає, що проблема пошуків шляхів розвитку комунікативних здібностей остається актуальною і в наш час. Віднаходження ефективних психологічних засобів розвитку відповідних навичок і складає перспективу наших подальших пошуків.

Список використаної літератури

1. Кон И. С. Психология ранней юности / И. С. Кон. – М.: Просвещение, 1980. – 252 с.
2. Корніяка О. М. Психологія комунікативної культури школяра / О. М. Корніяка. – К.: Міленіум, 2012. – 218 с.
3. Мудрик А. В. Общение как фактор воспитания школьников / А. В. Мудрик. – М.: Педагогика, 1984. – 112 с.
4. Якимчук Ю. В. Розвиток когнітивного компонента комунікативних здібностей у студентів вищих навчальних закладів / Ю. В. Якимчук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Психологічні науки. – 2010. – № 4. – 87 с.

УДК 159.01

М. М. Жорнова

Психологія лідерства у студентській академічній групі

Анотація. У статті розглядається феномен лідерства з психологічної та соціальної точок зору. Аналізуються різні підходи до вивчення даного явища вітчизняними та зарубіжними науковцями. Надано результати проведеного дослідження для визначення лідерських якостей особистості.

Ключові слова: лідерство, лідер, студентська група, якості лідера.

Аннотация. В статье рассматривается феномен лидерства с психологической и социальной точек зрения. Анализируются разные подходы к изучению данного явления отечественными и зарубежными учеными.